

Praksa sudova opšte nadležnosti

PARNIČNI POSTUPAK

PREKLUZIVNOST ROKA IZ ČLANA 96. STAV 1. ZAKONA O STEČAJNOM POSTUPKU

Rok za pokretanje parnice radi utvrđivanja osporenog potraživanja iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 84/04) je prekluzivan, tako da će parnični sud na osnovu člana 279. stav 1. tačka 2. Zakona o parničnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 125/04) tužbu stečajnog poverioca podnetu nakon isteka ovog roka odbaciti kao neblagovremenu.

Iz obrazloženja:

U primeni Zakona o stečajnom postupku koji je počeo da se primenjuje 2. 2. 2005. godine, prvenstveno zbog nejasnoće člana 96, došlo je u sudskoj praksi do neujednačenog postupanja trgovinskih sudova i do razmimoilaženja pravnih stanovišta između sudija Višeg trgovinskog suda u Beogradu i Vrhovnog suda Srbije. Zbog toga se kao nužna ukazala potreba da Vrhovni sud Srbije na osnovu člana 28. Zakona o uređenju sudova ("Sl. glasnik RS", br. 63/01, 41/02, 27/03, 103/03 i 29/04) zauzme načelne pravne stavove radi jedinstvene sudske primene prava.

Član 96. Zakona o stečajnom postupku u celini glasi:

"Poverilac čije se potraživanje upućuje na parnicu radi utvrđivanja osporenog potraživanja, koju može da pokrene u roku od 8 dana od dana prijema zaključka iz člana 94. ovog Zakona.

Poverilac koji je osporio potraživanje drugog poverioca priznato od strane stečajnog upravnika, upućuje se na parnicu, u skladu sa stavom 1. ovog člana. Osporeno potraživanje smatra se priznatim ako poverilac koji je osporio potraživanje drugog poverioca ne pokrene parnicu u zakonom propisanom roku.

Poverilac koji je upućen na parnicu dužan je da o pokretanju postupka iz stava 1. ovog člana obavesti stečajno veće.

Ako poverilac iz stava 1. ovog člana ne obavesti stečajno veće o pokretanju parnice, odgovoran je za troškove i štetu prouzrokovanu propuštanjem.

Poverilac osporenog potraživanja može, umesto da pokrene parnicu u smislu stava 1. ovog člana, da u roku od 8 dana od dana prijema zaključka iz člana 94. ovog Zakona dostavi predlog stečajnom sudiji da o osporenom potraživanju odluči stečajni sudija kao arbitar, odnosno arbitražno veće, zavisno od visine spora.

Predlog iz stava 5. ovog člana sadrži izjavu da poverilac želi da o njegovom osporenom potraživanju odluči stečajni sudija kao arbitar, odnosno arbitražno veće, zahtev i činjenice na kojima se zahtev zasniva, kao i dokaze u vezi sa zahtevom.

Ako se stečajni upravnik ili stečajni dužnik saglasi sa predlogom poverioca da o osporenom potraživanju odluči stečajni sudija, stečajni sudija, zavisno od visine spora, odlučuje kao arbitar pojedinac ili u arbitražnom veću koje je sastavljeno od

trojice arbitara kojim predsedava stečajni sudija. Sastav arbitražnog veća određuju stranke tako što jednog arbitra predlaže poverilac, drugog stečajni dužnik, a predsednik veća je stečajni sudija.

Arbitražni postupak se sprovodi po odredbama zakona kojim se uređuje parnični postupak.

Protiv odluke stečajnog sudije kao arbitra odnosno arbitražnog veća, nezadovoljna stranka ima pravo žalbe drugostepenom sudu, u roku od 8 dana od dana dostavljanja odluke.

Ako odluka arbitra, odnosno arbitražnog veća bude ukinuta, predmet se vraća arbitru, odnosno arbitražnom veću.”

Član 118. Zakona o stečajnom postupku nosi naziv “osporena potraživanja” i glasi u celini:

“Poverilac koji je upućen na parnicu podnosi, u roku od 15 dana od dana izlaganja nacрта glavne deobe, u pisarnici dokaz da je podneo tužbu, odnosno da je preuzeo ranije pokrenutu parnicu.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, iznos koji bi poverilac dobio da njegovo potraživanje nije osporeno, izdvaja se u srazmeri određenoj rešenjem o glavnoj deobi do pravosnažnog okončanja parnice.”

U kratkom periodu u kome se primenjuje Zakona o stečajnom postupku izdiferencirala su se dva oprečna stanovišta. Prema jednom, rok iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku jeste prekluzivan, a prema drugom stanovištu ovaj rok nije prekluzivan.

Pobornici ovog drugog pravnog shvatanja za koje rok iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku nije prekluzivan iznose sledeće argumente: Posledice propuštanja pokretanja parnice u roku regulisane su stavom 4. člana 96. Zakona o stečajnom postupku i one se odnose na odgovornost za štetu prouzrokovanu propuštanjem. Iz ove odredbe izvodi se zaključak da je jedina sankcija podnošenja tužbe nakon isteka roka iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku eventualna odgovornost za štetu prouzrokovanu propuštanjem ovog roka

Drugi argument pobornici ovog drugog shvatanja vide u tome da Zakon o stečajnom postupku nije regulisao posledice propuštanja roka iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku, odnosno zakon nije propisao da se radi o prekluzivnom roku, a prekluzivnost rokova u kojima se može pokrenuti određena parnica radi zaštite prava je izuzetak koji je po pravilu zakonom propisan i do koga se ne dolazi tumačenjem već po izričitom zakonskom tekstu. Ovaj rok je instruktivan i njegovim propuštanjem ne može doći do bilo kakvih pravnih posledica u pogledu onemogućavanja stečajnog poverioca da pokrene parnicu radi utvrđivanja osporenog potraživanja.

Kao treći argument pristalice ovog drugog shvatanja o neprekuzivnosti roka iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku spominju odredbe člana 118. stav 1. i 2. Zakona o stečajnom postupku. Činjenica da se izdvajaju sredstva za poverioca koji je pokrenuo tužbu bez obzira kada je tužbu podneo ukazuje da rok za podnošenje tužbe nije prekluzivan, odnosno da poverilac može podneti tužbu za ostvarenje svojih prava, tj. utvrđivanje potraživanja i po proteku navedenog roka, a najkasnije do dana kada stečajno veće donosi rešenje o glavnoj deobi.

Četvrto, mogućnost arbitražnog rešavanja spora, odnosno utvrđivanja postojanja osporenog potraživanja ukazuje na činjenicu da se ne radi o prekluzivnom roku za pokretanje tužbe po članu 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku. Ukoliko stečajni upravnik ne da saglasnost poveriocu da se o osporenom potraživanju na njegov zahtev i po izjavi odluči u arbitražnom postupku pred arbitrom pojedin-

cem – stečajnim sudijom ili arbitražnim većem, poveriocu kome je osporeno potraživanje i koji je upućen na parnicu ne može se uskratiti pravo da tu parnicu i pokrene podnošenjem tužbe parničnom sudu. Kako je rok za predlaganje arbitražnog rešenja i rok za podnošenje tužbe 8 dana, to bi u slučaju da poverilac predlaže arbitražno rešavanje, već u fazi isteka roka za predlog istog istekao rok za podnošenje tužbe, pa bi u slučaju da stečajni upravnik ne bude saglasan i ne sprovede se arbitražni postupak on bio onemogućen da podnese tužbu parničnom sudu i tako utvrdi svoje osporeno potraživanje.

I kao peto, odredbu člana 96. stav 1. ZOSP treba ciljno tumačiti. Pošto je osnovni cilj stečajnog postupka namirenje stečajnih poverilaca, onda sve nejasne odredbe zakona treba tumačiti u korist stečajnih poverilaca. Svakako da u prilog stečajnim poveriocima ide tumačenje da rok iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku nije prekluzivan, pogotovu ako se povuče procesna analogija sa odredbom člana 95. Zakona o stečajnom postupku, koja odredba kaže da na ispitnom ročištu ispituje i potraživanje prijavljeno posle isteka roka za prijavljivanje potraživanja, ako su prijave podnete sudu i stečajnom upravniku pre održavanja ispitnog ročišta ili neposredno na ročištu. Ako stečajni upravnik ili neki od poverilaca stavi prigovor, tražeći da se naknadno prijavljeno potraživanje ne ispituje na ispitnom ročištu, ili ako potraživanje bude prijavljeno tek posle ispitnog ročišta, stečajno veće će o trošku poverioca koji je naknadno prijavio potraživanje odrediti dopunsko ispitno ročište.

Međutim, kao predlagač načelnog pravnog stava smatram da se ne može prihvatiti pravno stanovište da rok iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku nije prekluzivan. Smatram da je rok iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku za pokretanje parnice radi utvrđivanja osporenog potraživanja prekluzivan. Ovo stanovište se brani sledećim argumentima.

Prvo, članom 5. Zakona o stečajnom postupku predviđena je shodna primena Zakona o parničnom postupku u stečajnom postupku. Zakon o parničnom postupku ustanovljava kao pravilo zakonske rokove. Zakonski rokovi su rokovi određeni zakonom i oni predstavljaju vremenski razmak u kome se neka procesna radnja može preduzeti ili pre čijeg protoka se neka radnja ne može preduzeti. Zakonski rokovi su po pravilu neproduživi i prekluzivni i njihovo propuštanje dovodi do gubitka prava na naknadno preduzimanje propuštene procesne radnje. Rok iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku je zakonski rok i kao takav svakako je neproduživ i prekluzivan po samoj definiciji. Stoga se u zakonskom tekstu ne mora posebno naglasiti da se radi o prekluzivnom roku. Čak i u situaciji ako bi se uzelo da se radi o sudskom roku Zakon o parničnom postupku je i ovim rokovima dao zakonsku snagu, što znači da se i sudski rokovi ne mogu produžavati. U svakom slučaju ne radi se o instruktivnom roku, kako se zalažu pobornici ovog drugog shvatanja, budući da se instruktivni rokovi primenjuju na sudske organe i organe stečajnog postupka, a da se zakonski i sudski rokovi odnose isključivo na stranke u postupku.

Drugo, odredbom člana 29. stav 3. ZOSP predviđeno je da se predlozi, izjave i prigovori ne mogu davati odnosno stavljati ako se propusti rok ili ako se izostane sa ročišta na kojem je ove radnje trebalo preduzeti, osim ako ovim zakonom drugačije nije predviđeno. Ovim stečajnim zakonom nije propisano da se parnica može pokrenuti i nakon isteka roka iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku.

Treće, ne može se povući pravna analogija pozivom na odredbe člana 95. Zakona o stečajnom postupku kojima se kaže da se mogu ispitati prijave potraživanja podnete sudu nakon isteka roka za njihovo podnošenje. Radi se o izuzetku po članu 29. stav 3. Zakona o stečajnom postupku, koji se odnosi isključivo na prija-

ve potraživanja, a ne i na podnete tužbe. Tačno je da je cilj stečajnog postupka ravnomoerno i ravnopravno namirenje stečajnih poverilaca. Međutim, i za stečajne poverioce važi pravilo procesne discipline i poštovanja sudskih i zakonskih rokova. Time što je zakon dopustio stečajnim poveriocima da svoje prijave potraživanja podnose i nakon zakonom predviđenog roka ne znači da je time omogućio i stečajnim poveriocima koji su upućeni na parnicu da parnicu pokrenu nakon isteka roka od 8 dana po prijemu zaključka o osporenom potraživanju.

Četvrto, u članu 96. stav 2. Zakona o stečajnom postupku izričito je propisano da je rok od 8 dana za podnošenje tužbe poverilaca koji ospore potraživanja drugih poverioca prekluzivan, jer po isteku tog roka nastupa zakonska pretpostavka da je potraživanje koje je taj poverilac osporio priznato. To ukazuje da je rok za podnošenje tužbe radi utvrđivanja potraživanja drugog poverioca nesumnjivo prekluzivan, pa se postavlja i pitanje dvojne prirode istog roka, odnosno da li je on za neke poverioce prekluzivan (poverioce koji su osporili potraživanje drugim poveriocima), a za druge nije (poverioce čija su potraživanja osporena). Pošto je osnovno načelo stečajnog postupka ravnopravnost poverilaca, oba ova roka se moraju posmatrati kao prekluzivni, jer bi nejednak tretman ovih rokova u odnosu na dve kategorije poverilaca doveo do flagrantnog kršenja pomenutog načela.

Peto, samo jezičko tumačenje odredbe člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku govori o tome da je rok iz ove odredbe prekluzivan. Naime, poveriocu je ostavljeno da bira da li će pokrenuti ili neće pokrenuti parnicu. Ukoliko se opredeli da pokrene parnicu radi utvrđivanja osporenog potraživanja onda on to može učiniti jedino u roku od 8 dana, od dana prijema zaključka iz člana 94. ovog Zakona, a ne i po isteku tog roka.

Šesto, sadašnji tekst Zakona o stečajnom postupku ne sadrži odredbe koje je sa držao član 127. stav 4. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji u kojem je bilo predviđeno da ako poverioci pokrenu parnicu, ili upravni ili drugi posebni postupak po isteku propisanog roka, njihova potraživanja stečajno veće neće uzeti u obzir prilikom deobe stečajne mase, osim ako su do tog vremena pravosnažno utvrđena. Zakon o stečajnom postupku ne kaže da će stečajno veće uzeti u obzir prilikom glavne deobe tužbe za utvrđivanje osporenih potraživanja koje su podnete nakon zakonom predviđenog roka i time ne isključuje prekluzivnost ovog roka.

Sedmo, odredbom člana 279. stav 1. tačka 2. Zakona o parničnom postupku propisano je da sud po prethodnom ispitivanju tužbe donosi rešenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi da je tužba podignuta neblagovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podizanje tužbe. Pošto je posebnim propisom iz člana 96. stav 1. Zakona o stečajnom postupku propisan rok za podnošenje tužbe za utvrđivanje osporenog potraživanja, to je parnični sud dužan da primeni ovu odredbu člana 279. stav 1. tačka 2. Zakona o parničnom postupku koja je imperativne prirode, i da pomenutu tužbu neblagovremeno odbaci.

Argumenti pobornika ovog drugog pravnog shvatanja mogu se pobiti. Rok iz člana 118. stav 1. Zakona o stečajnom postupku može se odnositi samo na poverioce koji su blagovremeno podneli tužbu za utvrđivanje osporenog potraživanja. Ovo stoga što će parnični sud svakako u smislu člana 279. stav 1. tačka 2. Zakona o parničnom postupku u vezi sa članom 5. Zakona o stečajnom postupku odbaciti neblagovremeno podnete tužbe. Onaj poverilac koji podnese dokaz da je podneo tužbu, a tužba mu bude odbačena kao neblagovremena, svakako nikada neće dobiti ono što je stečajno veće rezervisalo za njega, jer je parnica pravosnažno okončana nepovoljno za njega.

Ukoliko stečajni upravnik odbije zahtev stečajnog poverioca da stečajni sudija kao arbitar ili arbitražno veće odluči o osporenom potraživanju, rok od 8 dana za podnošenje tužbe radi utvrđivanja osporenog potraživanja počinje da teče od isteka roka za žalbu protiv rešenja stečajnog veća o neispunjavanju uslova za arbitražno rešavanje spora, odnosno od dana prijema potvrđujućeg rešenja Višeg trgovinskog suda kojim se odbija žalba stečajnog poverioca i potvrđuje prvostepeno rešenje stečajnog veća o neispunjenju uslova za arbitražno rešavanje spora. Ovakvim tumačenjem početka roka za podnošenje tužbe u slučaju neispunjenja uslova za arbitražno rešavanje spora, ne dovodi se u pitanje prekluzivnost roka iz člana 96. stav 1. ZOSP i ne oštećuje se stečajni poverilac, odnosno ne uskraćuje mu se pravo na sudsku zaštitu.

(Pravno shvatanje Građanskog odeljenja VSS utvrđeno na sednici 15. XI 2005)

PRAVNI STAVOVI USVOJENI U POSTUPKU REŠAVANJA SPORNOG PRAVNOG PITANJA PO ČLANU 176. ZPP

PRAVO ZAPOSLENOG NA ISPLATU IZOSTALE RAZLIKE ZARADE NAKON PROMENE VLASNIČKE STRUKTURE KAPITALA U PREDUZEĆU

Promena vlasničke strukture kapitala u preduzeću po izvršenoj privatizaciji nema uticaja na pravo zaposlenog na isplatu izostale razlike zarade.

Iz obrazloženja:

Pred Opštinskim sudom u toku je veći broj parnica po tužbama radi naknade štete isplatom razlike između neisplaćene garantovane neto zarade i neisplaćene odgovarajuće zarade po pojedinačnom kolektivnom ugovoru tuženog te po posebnom Kolektivnom ugovoru važećem za građevinarstvo u spornom periodu (1. VI 1998. do 31. I. 2003. godine).

Iz stanja u spisima utvrđuje se da je tuženi u momentu podnošenja tužbe bio društveno preduzeće, a da je u toku postupka promenio vlasničku strukturu kapitala po izvršenoj privatizaciji, a po modelu prodaje kapitala javnom aukcijom, a po osnovu pravovaljanog ugovora o kuprodaji od 19. VI 2003. godine zaključenog sa Agencijom za privatizaciju. Ovom privatizacijom tuženi je postao preduzeće u privatnoj svojini.

Nadalje, iz stanja u spisima proizilazi da je sporna među strankama dospelost ovih potraživanja obzirom da tuženi tvrdi da ima poremećaj u poslovanju koji nije prestao ni posle privatizacije iako je direktor tuženog u dnevnom listu "Politika" 29. I 2005. godine izjavio da je proizvodnja tuženog u punom obimu.

Opštinski sud je uputio zahtev Vrhovnom sudu za rešavanje spornog pravnog pitanja sledeće sadržine:

Ako je tuženi u međuvremenu promenio vlasničku strukturu kapitala po izvršenoj privatizaciji i postao preduzeće u privatnoj svojini da li je to od uticaja na dospelost izostalih razlika zarada, naročito ako pojedinačnim kolektivnim ugovorom poslodavac nije uredio pitanje dinamike i rokova za isplatu razlike od iznosa garantovane – minimalne do iznosa odgovarajuće zarade?

Na sednici Građanskog odeljenja Vrhovnog suda Srbije održanoj 10. X 2005. godine doneta je odluka da postavljeno pravno pitanje ispunjava zakonske uslove iz člana 176. i 177. Zakona o parničnom postupku za zauzimanje pravnog stava.

Pravo na odgovarajuću zaradu predstavlja jedno od fundamentalnih prava kojim zaposleni obezbeđuje svoju materijalnu i socijalnu sigurnost.

Članom 1. Zakona o radu određeno je da prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa, odnosno po osnovu rada, uređuju se ovim zakonom i posebnim zakonom u skladu sa ratifikovanim međunarodnim konvencijama, članom 2. stav 1. istog zakona da odredbe ovog zakona primenjuju se na zaposlene koji rade na teritoriji Republike Srbije, kod domaćeg ili stranog pravnog odnosno fizičkog lica (u daljem tekstu poslodavac), kao i na zaposlene koji su upućeni na rad u inostranstvo od strane poslodavca ako zakonom nije drugačije određeno, članom 5. istog zakona da zaposleni u smislu ovog zakona jeste fizičko lice koje je u radnom odnosu kod poslodavca, a stavom 2. istog člana i zakona poslodavac u smislu ovog zakona jeste domaće odnosno strano pravno ili fizičko lice koje zapošljava odnosno radno angažuje jedno ili više lica, članom 2. Zakona o preduzećima oblici preduzeća su privredno društvo, društveno preduzeće i javno preduzeće, članom 8. istog zakona preduzeće mogu osnovati fizička, odnosno pravna lica (u daljem tekstu osnivači), članom 6. i 7. stav 1. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima koji je ratifikovan od strane naše države i stupio na snagu 3. I 1976. godine, da države članice ovog pakta priznaju pravo na rad koje obuhvata pravo koje ima svako lice na mogućnost zarađivanja kroz slobodno izabran ili prihvaćen rad i preduzimaju odgovarajuće mere za očuvanje ovog prava, te da države članice ovog pakta priznaju pravo koje ima svako lice da se koristi pravičnim i povoljnim uslovima za rad.

Nadalje, članom 65. stav 2. Zakona o radnim odnosima, a koji se ima primeniti na nastali sporni odnos, regulisano je kad poslodavac usled poremećaja u poslovanju nije u mogućnosti da obezbedi sredstva za isplatu zarada zaposlenima u skladu sa kolektivnim ugovorom, ili na nivou višem od sredstava potrebnih za isplatu garantovane neto zarade, dužan je da zaposlenom isplati garantovanu neto zaradu, radi obezbeđenja njegove materijalne i socijalne sigurnosti.

Izmenjenim pravnim shvatanjem Građanskog odeljenja Vrhovnog suda Srbije o isplati razlike između garantovane i odgovarajuće zarade (koje je utvrđeno na sednici Građanskog odeljenja 2. VIII 2001. godine) određeno je:

1. Garantovana zarada je zakonom priznato pravo zaposlenom da mu poslodavac, kada usled poremećaja u poslovanju nije u mogućnosti da obezbedi odgovarajuću zaradu, isplaćuje, po osnovu rada, radi obezbeđenja materijalne i socijalne sigurnosti, iznos koji utvrdi Vlada sve dok ne prestanu razlozi zbog kojih se to pravo koristi;

2. Pravo na garantovanu zaradu se ostvaruje i kad odluka o njenom uvođenju nije doneta;

3. Kad prestane poremećaj u poslovanju zbog kojeg se odgovarajuća zarada nije mogla isplaćivati, zaposleni kome je, na osnovu ili bez odluke, isplaćivana garantovana zarada, ima pravo na isplatu razlike do punog iznosa odgovarajuće zarade, pod uslovima i u rokovima utvrđenim pojedinačnim kolektivnim ugovorom;

4. Ako pojedinačnim kolektivnim ugovorom nisu utvrđeni uslovi i rokovi za isplatu razlike između isplaćene garantovane zarade i određene zarade po kolektivnom ugovoru zahtev za isplatu te razlike dospeva istekom poslednjeg dana u mesecu za koji je izvršena isplata garantovane zarade, osim ako se uslovi i rokovi naknadno utvrde u postupku kolektivnog pregovaranja ili pred arbitražom za radne sporove;

5. U slučaju otvaranja stečaja nad poslodavcem potraživanje razlike između garantovane i odgovarajuće zarade dospeva nezavisno od uslova i rokova iz pojedinačnog kolektivnog ugovora;

6. Ova pravila se primenjuju i kad su isplaćeni iznosi bili niži od odgovarajuće, a viši od garantovane zarade;

7. Ovaj stav se odnosi na slučajeve nastale pre noveliranja odredaba o garantovanoj neto zaradi uvođenjem minimalne zarade.

Usvajanjem ovog pravnog shvatanja prestaje da se primenjuje pravno shvatanje Građanskog odeljenja Vrhovnog suda Srbije od 18. XII 2000. godine.

Članom 1. Zakona o privatizaciji određeno je da se tim zakonom uređuju uslovi i postupak promene vlasništva društvenog odnosno državnog kapitala (u daljem tekstu: privatizacija).

Članom 3. stav 2. i 3. istog zakona određeno je da u postupku privatizacije može se prodati imovina ili deo imovine subjekta privatizacije, odnosno pojedini delovi subjekta privatizacije i da se odredbe ovog zakona primenjuju na subjekta privatizacije koji ima sedište na teritoriji Republike Srbije.

Članom 9. istog zakona određeno je da modeli privatizacije su prodaja kapitala i prenos kapitala bez naknade, a članom 10. istog zakona da se prodaja kapitala odnosno imovine subjekta privatizacije sprovodi putem sledećih metoda: javnog tendera i javne aukcije.

Iz izloženog se zaključuje da je tuženi univerzalni sukcesor privatizovanog preduzeća sa preuzimanjem svih prava i obaveza, a privatizacija je od uticaja samo na promenu svojinskog oblika, a ne i na pravni subjektivitet subjekta privatizacije i njegove obaveze nastale do vremena izvršene privatizacije ostaju.

Nadalje sledi, da Zakonom o privatizaciji nije regulisana pravna situacija koja predstavlja postavljeno sporno pravno pitanje jer ne sadrži izričitu obavezu poslodavca ove isplate.

Na osnovu citiranih zakonskih propisa i međunarodnog dokumenta koji je ratifikovala naša zemlja, poslodavac je dužan isplatiti garantovanu neto zaradu, ali garantovana neto zarada ne ukida obavezu poslodavca u pogledu isplate odgovarajuće zarade. Sledom iznetog, promenom vlasničke strukture kapitala po izvršenoj privatizaciji preduzeća zaposleni u takvom preduzeću mora biti izjednačen u vrsti i obimu svojih prava koja proističu iz radno-pravnih odnosa sa zaposlenim u društvenom preduzeću.

Na osnovu izloženog, promena vlasničke strukture kapitala u preduzeću po izvršenoj privatizaciji nema uticaja na pravo zaposlenog na isplatu izostale razlike zarade.

(Pravno shvatanje Građanskog odeljenja VSS utvrđeno na sednici od 15. XI 2005)

PRETHODNO PITANJE

Parnični sud nema ovlašćenja da prethodno pitanje sam rešava ako je o njemu odlučio redovan sud u upravnom sporu.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju tužiocu je otkazan ugovor o radu zato što je izborno veće Medicinskog fakulteta na sednici od 26. VI 2002. godine donelo Odluku o neizboru tužioca u zvanje redovnog profesora. Tu odluku povodom izjavljenog prigovora potvrđuje Savet fakulteta svojom odlukom od 14. VII 2003. godine. Pravosnažnom presudom Okružnog suda u Beogradu U. 1041/2003 od 7. VI 2004. godine poništena je Odluka Saveta fakulteta.

Na tako utvrđeno činjenično stanje pravilno je primenjeno materijalno pravo kada je poništen otkaz ugovora o radu i kada je tužilac reintegrisan u radni odnos zato što je otpao osnov za davanje otkaza.

Pravni osnov za davanje otkaza predstavlja konačna odluka izbornog veća Medicinskog fakulteta od 28. VI 2002. godine. Ta odluka (upravni akt) od prejudicijalnog značaja eliminisana je iz pravnog poretka pravosnažnom presudom Okružnog suda u Beogradu u postupku sudske kontrole zakonitosti upravnog akta, čime je Odluka izbornog veća izgubila svojstvo konačnosti. Odlukom suda iz upravnog spora parnični sud je vezan. Vezanost parničnog suda proizilazi iz člana 11. ranije važećeg ZPP (sada član 12) na osnovu tumačenja *a contrario* (parnični sud je ovlašćen da rešava prethodno pitanje u kome ne postoji odluka suda ili drugog nadležnog organa). U ovom slučaju parnični sud nema ovlašćenje da prethodno pitanje sam (drukčije) rešava, s obzirom da odluka od prejudicijalnog značaja već postoji i da kao pravosnažna ima snagu zakonske istine.

Imajući u vidu izloženo bez uticaja su navodi u reviziji da treba praviti razliku između sudske odluke u upravnom sporu koja je doneta "punom jurisdikcijom" i odluke kojom je samo poništen upravni akt. Istaknuto razlikovanje u pogledu odluka povodom kontrole zakonitosti upravnog akta nije od značaja za parnični sud (koji kao što je istaknuto ne može da ocenjuje valjanost razloga odluke donete u upravnom sporu).

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. II 619/05 od 20. X 2005)

UREDOST TUŽBE SASTAVLJENE OD STRANE ADVOKATA, A POTPISANE OD STRANE TUŽIOCA

Sud ne može odbaciti tužbu kao neurednu zato što je ista potpisana od strane tužioca, a sastavljena od strane advokata kome nije izdato i punomoćje za zastupanje tužioca u tom sporu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi odbacuju tužbu tužioca kao neurednu. Svoju odluku temelje na odredbama članova 92. stav 1. i člana 103. stav 6. Zakona o parničnom postupku. Trgovinski sudovi zaključuju da je tužba koju je za tužioca podneo advokat, a koji uz tužbu nije priložio punomoćje, neuredna. Prema mišljenju Višeg trgovinskog suda, to što je tužbu potpisao lično tužilac, bez uticaja je na drugačiju odluku obzirom da se iz iste nesumnjivo utvrđuje da je tužilac zastupan preko advokata, koji uz tužbu nije priložio punomoćje. Naknadnim dostavljanjem punomoćja uz žalbu na rešenje o odbacivanju tužbe kao neuredne, ne može se konvalidirati propust punomoćnika – advokata učinjen dostavljanjem tužbe sudu bez punomoćja.

Kod takvog stanja stvari revident osnovano navodi da je tužilac lično potpisao tužbu, čime se tužba smatra urednom, a da je samo sastav tužbe urađen preko advokata bez punomoćja i ovlašćenja da advokat dalje postupa pred sudom. Pošto je tužilac lično potpisao tužbu, on nije imao obavezu da uz tužbu priloži punomoćje, bez obzira što je tekst tužbe napisao advokat, što je u uvodu tužbe napisano da tužioca zastupa advokat Ž. P. iz I. i što je tužba napisana na memorandumu ovog advokata. Odredbom člana 100. stav 2. Zakona o parničnom postupku propisano je da podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržavati sve ono što je potrebno da bi se po njima moglo postupati. Oni naročito treba da sadrže: označenje suda, ime i prezime, naziv firme, prebivalište ili boravište, odnosno sedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika ako ih imaju, predmet spora, sadržinu izjave i potpis podnosioca. Predmetna tužba koju je tužilac podneo prvostepenom sudu sadrži sve obavezne sastojke predviđene odredbom člana 100. stav 2. Zakona o parničnom postup-

ku, a među njima i potpis podnosioca. Sledom iznetog, Vrhovni sud Srbije nalazi da je tužba tužioca uredna i da se kao takva nije mogla odlukama nižestepenih sudova odbaciti. U konkretnom slučaju nije bilo mesta primeni odredaba člana 92. Zakona o parničnom postupku i člana 103. stav 6. istog Zakona budući da tužilac u momentu podnošenja tužbe nije bio zastupan po advokatu. Kako su revizijski navodi prethodno izjavljeni u žalbi, a drugostepeni sud ih nije pravilno cenio, to je pred Višim trgovinskim sudom učinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 361. stav 1. Zakona o parničnom postupku u vezi sa članovima 92, 103. stav 5. i 100. stav 2. istog Zakona, a što predstavlja ispunjenje revizijskog razloga iz odredbe člana 398. stav 1. tačka 2. Zakona o parničnom postupku.

(Rešenje Vrhovnog suda Srbije, Prev. 325/2005 od 15. IX 2005)

POSLEDICE NIŠTAVOSTI (ČLAN 104. STAV 2. I 3. ZOO)

Sud može uskratiti sudsku zaštitu nesavesnoj strani odbijanjem njenog zahteva za vraćanje onog što je drugoj strani dala u izvršenju nedozvoljenog ugovora, a i odlučiti da se predmet takvog ugovora preda opštini.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, stranke su međusobno poslovale tokom 1992. i 1993. godine tako što je tužilac određenu robu nabavljao i davao tuženom, a ovaj je prodavao i dobijeni novac, uz određenu naknadu, predavao tužiocu. Iz takvog odnosa stranaka nastala je obaveza tuženog prema tužiocu za određenu količinu šećera, kukuruza, stočnog brašna i ulja, odnosno robe koja je tada uglavnom bila deficitarna na tržištu.

Utvrđujući da ni jedna od stranaka nema ovlašćenje za ovakvu vrstu trgovine, nižestepeni sudovi su pravilnom primenom materijalnog prava, osnovano zaključili da trgovina kojom su se parnične stranke bavile radi dalje prodaje ima elemente krivičnog dela, odnosno da je takva vrsta trgovine zabranjena, zbog čega je ugovor koji je postojao među strankama ništav, da su obe stranke nesavesne, te da je tuženi navedenu količinu robe koju nije platio niti vratio tužiocu, kao predmet nedozvoljene trgovine, u obavezi da preda opštini na čijoj teritoriji ima prebivalište.

Naime, ukoliko je ugovor ništav zbog toga što je po svojoj sadržini ili cilju protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima, sud može odbiti, u celini ili delimično, zahtev nesavesne strane za vraćanje onog što je drugoj strani dala, a može i odlučiti da druga strana ono što je primila po osnovu zabranjenog ugovora preda opštini na čijoj teritoriji ona ima sedište, odnosno prebivalište ili boravište (član 104. stav 2. ZOO). Tužilac nije proizvođač ove robe, koja je u spornom periodu bila deficitarna na tržištu i čiji je promet bio ograničen, niti je koja od parničnih stranaka imala registrovanu radnju za njenu prodaju, što ukazuje da su parnične stranke izvršavajući zaključeni ugovor postupale protivno prinudnim propisima, odnosno nezakonito. Kako su obe ugovorne strane nesavesne, pravilna primena materijalnog prava, odnosno navedene zakonske odredbe zahtevala je da se zahtev tužioca odbije uz obavezu tuženog da predmet ugovorne obaveze iz ništavog pravnog posla preda opštini, kako je to pravilno utvrđeno i pobijanom presudom.

Navodima revizije da sud nije pravilno utvrdio visinu obaveze tuženog iz pomenutog ugovornog odnosa stranaka u suštini se osporava utvrđeno činjenično

stanje, suprotno odredbi člana 385. stav 3. ZPP, koja propisuje da se iz ovih razloga revizija ne može izjaviti.

Na osnovu člana 393. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

(Vrhovni sud Srbije, Rev. 1673/04 od 16. IX 2004. godine)

NAKNADA MATERIJALNE ŠTETE
(ČLAN 185. STAV 2. I ČLAN 189. STAV 2. ZOO)

Ukoliko naturalna restitucija nije moguća, oštećeni ima pravo na naknadu štete u novčanom iznosu, ali prema cenama u vreme donošenja sudske odluke.

Iz obrazloženja:

U dosadašnjem postupku je utvrđeno da je rešenjem Komisije za carinske prekršaje Carinarnice Priština od 5. X 1995. godine, između ostalog, tužiocu izrečena zaštitna mera oduzimanja šećera težine 40.060 kg, kao predmet prekršaja. U daljem postupku, nakon presude Saveznog suda od 30. X 1996. godine, rešenjem Saveznog veća za prekršaje od 8. VI 1998. godine, odlučeno je da se roba koja je predmet prekršaja vraća vlasniku, ovde tužiocu. Carinarnica Priština je, postupajući po službenoj dužnosti, rešenjem Up. I broj 1167 od 13. X 1998. godine naložila tužiocu da vrati u inostranstvo, pod carinskim nadzorom, predmetnu robu (rafinisani šećer u količini od 40.000 kg neto, 800 vreća u vrednosti od 24.000 DEM), u roku od 48 časova od dana pravosnažnosti rešenja, a ukoliko to ne učini ili robu ne preda carinarnici na slobodno raspolaganje, biće doneto drugo rešenje o oduzimanju robe radi izlaganja javnoj prodaji, naplati carine i ostalih uvoznih dažbina kojima ta roba podleže, a sve iz razloga što je reč o robi sa kojom se postupak u skladu sa članom 101. stav 1. u vezi sa stavom 5. Carinskog zakona čiji je uvoz regulisan posebnim propisima, a uvoznik ne ispunjava propisane uslove. Tužilac se u ostavljenom roku obraćao Carinarnici Priština radi stavljanja robe na raspolaganje i vraćanja u inostranstvo, a isti organ ga je dopisom od 23. X 1998. godine obavestio da je predmetna roba predata Sabirnom centru Savezne uprave carina. Tužilac se obratio i Saveznoj upravi carina 5. XI 1998. godine, sa zahtevom da mu se roba stavi na raspolaganje, u vezi čega od tuženog nije dobio odgovor.

Podnetom tužbom tužilac je tražio da mu tuženi isplati 720.000,00 dinara, kao protivvrednost nekadašnjih 24.000 DEM, koji iznos je organ tuženog, Carinarnica Priština, u rešenju od 13. X 1998. godine, utvrdio kao vrednost 40.000 kg rafinisanog šećera.

Kod tako utvrđenog činjeničnog stanja, utvrđujući da tuženi nije vratio robu tužiocu, nižestepeni sudovi su polazeći od sadržine odredbi člana 210. i člana 214. Zakona o obligacionim odnosima, usvojili tužbeni zahtev tuženog.

Navedeni zaključak sudova se zasniva na pogrešnoj primeni materijalnog prava.

Roba, koju su organi tuženog oduzeli tužiocu, nisu novčana sredstva stranog porekla, odnosno devizni iznos, već određena količina šećera koju je tuženi zbog nedostatka određene dokumentacije (poreklo robe), morao vratiti u inostranstvo. Organi tuženog su prema napred pomenutom rešenju bili u obavezi da tužiocu stave na raspolaganje oduzetu količinu šećera, radi vraćanja u inostranstvo. Neizvršenjem te svoje obaveze, organi tuženog su tužiocu pričinili štetu koju su dužni nadoknaditi u svemu prema pravilima iz člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, koji određuje da se visina naknade štete određuje prema cenama

u vreme donošenja sudske odluke, izuzev slučaja kad zakon određuje šta drugo. Radi pravilne primene navedene zakonske odredbe i zakonite odluke o zahtevu tužioca, trebalo je utvrditi vrednost robe koja nije vraćena tužiocu prema cenama u vreme donošenja sudske odluke, čime bi se na najadekvatniji način uspostavilo stanje stvari kako je postojalo pre nastanka štete (član 185. ZOO). Naturalnom restitucijom obezbeđuje se u najvećoj mogućoj meri puno obeštećenje, međutim ukoliko ona nije moguća oštećeni, odnosno tužilac u ovoj parnici, ima pravo na naknadu štete u novčanom iznosu, ali prema cenama u momentu presuđenja, kada se ostvaruje odštetni zahtev, čime se otklanja mogućnost neadekvatnog obeštećenja oštećenog lica, ali i mogućnost obogaćenja oštećenog lica na teret odgovornog lica.

Iz navedenih razloga, ukinute su obe nižestepene presude, a prvostepeni sud će u skladu sa datim primedbama utvrditi činjenice na koje je napred ukazano, radi pravilne primene navedenih zakonskih odredbi i zakonite odluke u ovoj parnici.

Na osnovu člana 395. stav 2. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

(Vrhovni sud Srbije, Rev. 2621/04 od 4. XI 2004)

ODREĐIVANJE VISINE NAKNADE MATERIJALNE ŠTETE I ZAKONSKE ZATEZNE KAMATE

Visina naknade materijalne štete se određuje prema cenama u vreme donošenja sudske odluke, a zakonska zatezna kamata na naknadu štete dosuđene prema cenama u vreme presuđenja teče od dana donošenja prvostepene presude.

Iz obrazloženja:

Pravosnažnom drugostepenom presudom od 15. VII 2004. godine odbijena je žalba tužene i potvrđena prvostepena presuda od 26. XII 2003. godine, kojom je tužena obavezana da tužiocu na ime materijalne štete za oduzeto motorno vozilo isplati iznos od 2.922.288,00 dinara sa zakonskom zateznom kamatom počev od 26. III 1999. godine do isplate.

Blagovremenom i dozvoljenom revizijom tužena pobija drugostepenu presudu zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primene materijalnog prava.

Ispitujući pobijanu drugostepenu presudu u smislu člana 386. Zakona o parničnom postupku, revizijski sud je našao da je revizija tužene osnovana.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, motorno vozilo je tužiocu oduzeto 26. marta 1999. godine primenom Uredbe o organizovanju i izvršavanju materijalne obaveze, a nakon prestanka ratnog stanja nije vraćeno tužiocu povodom njegovog traženja, a nije vraćeno ni nakon podnošenja tužbe. Od oduzimanja motorno vozilo tužioca je korišćeno i nalazi se kod određene vojne jedinice.

Imajući u vidu navedene činjenice pravilno je stanovište nižestepenih sudova da tužilac zbog odbijanja tužene da mu vrati oduzeto motorno vozilo i zbog njegovog korišćenja u dugom vremenskom periodu ima pravo na naknadu štete, što je u skladu sa odredbama člana 185. Zakona o obligacionim odnosima. Iz tog razloga nisu osnovani navodi revizije tužene da tužilac ima pravo samo da zahteva povraćaj stvari koja se nalazi kod tužene.

Međutim, osnovano se u reviziji tužene ističe da visina materijalne štete koja je dosuđena tužiocu nije pravilno utvrđena. Ovo iz razloga što je odluka o usvajanju tužbenog zahteva zasnovana na nalazu i mišljenju veštaka koji je nepotpun i nejasan.

Prema odredbama člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, visina naknade materijalne štete određuje se prema cenama u vreme donošenja sudske odluke. Za pravilnu primenu navedene zakonske odredbe trebalo je utvrditi vrednost predmetnog vozila u vreme donošenja sudske odluke, a prema stanju vozila u vreme njegovog oduzimanja i nastale amortizacije do tada.

U nalazu i mišljenju veštaka od 2. VII 2002. godine je utvrđeno da novonabavna vrednost predmetnog autobusa na dan veštačenja 2. VII 2002. godine iznosi 12.176.200,00 dinara, a da vrednost autobusa na dan oduzimanja 26. III 1999. godine iznosi 2.992.288,00 dinara, koji iznos je dobijen kao razlika između novonabavne vrednosti autobusa u vreme veštačenja i vremenske amortizacije od 26. III 1991. godine, kao dana prve registracije, do 26. III 1999. godine, kao dana oduzimanja vozila, koja amortizacija iznosi 9.252.912,00 dinara. Nije jasno kako je veštak na osnovu navedene razlike utvrdio kolika je bila vrednost motornog vozila na dan oduzimanja 26. III 1999. godine, kada prema tom datumu nije utvrđena novonabavna vrednost vozila, a u skladu sa tim i vrednost amortizacije nastale do oduzimanja vozila.

Utvrđenje vrednosti oduzetog vozila prema cenama u vreme donošenja sudske odluke je od značaja i za odluku o zahtevu za isplatu zakonske zatezne kamate, jer zakonska zatezna kamata na naknadu materijalne štete dosuđene prema cenama u vreme presuđenja teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je visina naknade određena. Iz navedenih razloga osnovano se u reviziji tužene ukazuje na pogrešnu primenu materijalnog prava kada je tužiocu dosuđena zakonska zatezna kamata do dana oduzimanja vozila 26. IV 1999. godine do isplate.

Na osnovu navedenog, primenom člana 394. stav 1. u vezi sa članom 354. stav 2. tačka 14. te primenom člana 395. stav 2. Zakona o parničnom postupku, revizija tužene je usvojena i nižestepene presude ukinute, a predmet je vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

(Rešenje Vrhovnog suda Srbije, Rev. 3551/04 od 6. VII 2005)

PRAVO RETENCIJE I ODGOVORNOST ZA NASTALU ŠTETU NA ZADRŽAVANIM STVARIMA

Naručilac posla ne odgovara za štetu koju trpi poslenik zbog nekorišćenja zadržane mu opreme za rad od strane naručioca do vremena povraćaja avansa datog mu po osnovu ugovora koji je raskinut njegovom krivicom.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju protivtužilac je ponudom od 4. III 2002. godine ponudio protivtuženom izvođenje radova na peskrenju i antikoroziivnoj zaštiti 42 transportna sredstva protivtuženog po ceni od 2.377.390,41 dinar, 41 radnoj mašini po ceni od 1.515.745,00 dinara, limarskim radovima na mašinama po ceni od 275.000,00 dinara, što je ukupno 4.648.135,00 dinara. Protivtuženi se ugovorom obavezao da avansno i odmah po potpisivanju ugovora isplati protivtužiocu 30% od ugovorene cene, narednih 30% u roku od sedam dana po početku radova, a ostatak od 40% da plati po petnaestodnevnm fakturama. Ugovoreno je da protivtužilac sa pripremnim radovima otpočne 4. III 2002. godine, a da radove završi zaključno sa 11. V 2002. godine. Za slučaj docnje protivtužioca u izvođenju radova ugovorena je ugovorna kazna u visini od 10% od cene ugovorenih radova. Protivtuženi je 13. III 2002. godine uplatio protivtužiocu avans u visini od 1.395.000,00 dinara. Protivtužilac ugovorene radove nije započeo u ugovorenom

roku. Pravdao je to nedovoljnim postojanjem opreme za otpočinjanje radova. Pripreme radove protivtužilac počinje aprila 2002. godine. Izvođenje radova – peškarenje počinje dana 9. V 2002. godine. Sa radovima prestaje 21. V 2002. godine. Protivtuženi je pozivao protivtužioca da nastavi izvođenje radova, ili pak da radove izvrši bar u visini uplaćenog mu avansa. Protivtužilac je od primljenog avansa kupovao opremu koju je delimično koristio kod protivtuženog. Protivtužilac nije imao nijednog zaposlenog radnika. Na radovima kod protivtuženog angažovao je radnike koje nije plaćao, pa su angažovani radnici napustili radove započete kod protivtuženog. Dopisom od 25. VI 2002. godine protivtuženi poziva protivtužioca da u roku od tri dana nastavi sa radom, završi započeti posao i ako to ne uradi obaveštava ga da raskida ugovor sa pravom da pokrene postupak za naknadu štete i povraćaj uplaćenog avansa koji nije pokriven izvedenim radovima. Protivtužilac se izjašnjava na pomenuti dopis protivtuženog i obaveštava protivtuženog dopisom od 2. VII 2002. godine da ne pristaje da nastavi radove i traži da mu protivtuženi omogući da preuzme opremu koja se nalazi u poslovnim prostorijama tuženog. Protivtužilac je insolventan i nesposoban za plaćanje počev od 15. V 2002. godine. Cena izvedenih započelih radova kod protivtuženog iznosi 596.148,00 dinara. Avans nije pokriven izvršenim radovima u visini od 798.852,00 dinara. Protivtuženom su ustupljena potraživanja prema protivtužiocu u iznosu od 47.488,32 dinara i 6.427,30 dinara. Opremu sa kojom je protivtužilac započeo izvođenje radova kod protivtuženog, protivtuženi je zadržao i ona se nalazi u njegovom posedu. To je oprema koja se traži protivtužbenim zahtevom.

O protivtužbenom zahtevu je odlučeno pravilnom primenom materijalnog prava. Protivtuženi je zadržao stvari protivtužioca dok mu se ne plati njegovo utuženo i dosuđeno potraživanje prema protivtuženom. To pravo zasnovano je na odredbi člana 286. stav 1. ZOO. Pravo zadržavanja je pravo poverioca da privremeno zadrži dužnikovu stvar sve dok dužnik sa svoje strane ne namiri potraživanje titulara prava zadržavanja. Stvari koje je protivtuženi zadržao su stvari kojima je protivtužilac trebalo da izvrši ugovornu obavezu za koju mu je protivtuženi isplatio avans koji je protivtužilac neosnovano zadržao preko visine cene izvedenih ugovorenih radova. Dakle, postoji materijalni koneksitet-veza između potraživanja avansno plaćenog za radove koji su trebali biti izvršeni putem zadržanih stvari. Stoga pravo zadržavanja postoji uvek kada se u istom licu nađu obaveza na povraćaj stvari protivniku i potraživanje prema ovome, čak i u situacijama kada ne postoji veza između tražbine i stvari. Otuda protivtuženi ima pravo da zadrži stvar sve dok mu protivtužilac ne plati utuženo i dosuđeno potraživanje. Retencija je sredstvo zakonske samozaštite prava i dozvoljene samopomoći. Izuzetak propisom člana 287. stav 1. ZOO na koji se u revizijskim razlozima poziva revident ne može se primeniti na materijalno pravni odnos stranaka upravo sa iznetih razloga. Ovo su razlozi sa kojih se ne može prihvatiti ni drugi revizijski razlog koji se tiče prava protivtužioca na utuženu štetu nastalu nemogućnošću korišćenja zadržanih stvari koje se protivtužbom traži. Protivtuženi je stvari protivtužioca zadržao i za to zadržavanje ima uporište u čl. 286. ZOO. Zadržavanje se smatra dozvoljenom samopomoći. Kada neko postupa u slučaju dozvoljene samopomoći i njome prouzrokuje štetu licu koje je izazvalo potrebu samopomoći, nije dužan da je nadoknadi, što je jasno propisano članom 162. stav 1. ZOO. Izneto upućuje i na to da su neprihvatljivi revizijski razlozi u delu u kome se ističe da je protivtuženi postupao protivno članu 13. ZOO zloupotrebom prava.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije Prev. br. 406/05 od 23. XI 2005)

OBUSTAVA STEČAJA I MOGUĆNOST OSTVARENJA PRAVA NA NAKNADU ŠTETE IZ SREDSTAVA GARANTNOG FONDA

Obustavom postupka stečaja nad osiguravačem sa kojim je štetnik imao zaključen ugovor o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti isključuje se i mogućnost da se po tom osnovu pričinjena šteta trećim licima naknadi iz sredstava Garantnog fonda.

Iz obrazloženja:

Odredbama člana 99. stav 2. tačka 3. Zakona o osiguranju imovine i lica ("Sl. list SRJ", br. 30/96), koji se ima primeniti u ovom slučaju, obzirom na vreme nastanka štete, predviđeno je da se sredstva Garantnog fonda koriste za naknadu štete prouzrokovane upotrebom motornog vozila, vazduhoplova ili drugog prevoznog sredstva za koji je zaključen ugovor o obaveznom osiguranju sa organizacijom za osiguranje nad kojom je otvoren stečajni postupak. Prema članu 106. istog zakona, šteta prouzrokovana upotrebom motornog vozila, vazduhoplova ili drugog prevoznog sredstva, a ugovor o obaveznom osiguranju je bio zaključen sa organizacijom za osiguranje nad kojom je otvoren postupak stečaja, koja nije naknadena iz stečajne mase, odnosno deo štete koji nije naknaden iz stečajne mase, naknađuje se iz sredstava Garantnog fonda.

U konkretnom slučaju, iz obrazloženja rešenja Privrednog suda u B. P. St. br. 170/02 od 26. III 2003. godine proizilazi da je postupak stečaja nad dužnikom a.d. "P" iz B. P. obustavljen u fazi prethodnog postupka i na osnovu člana 71. stav 2, u vezi člana 74. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji ("Sl. list SFRJ", br. 84/89 i "Sl. list SRJ", br. 37/93 i 28/96), kojim je predviđeno da se stečajni postupak pokreće predlogom ovlašćenog lica, odnosno organa (predlagač), a ako predlagač povuče predlog za otvaranje stečajnog postupka, sud će obustaviti postupak. Znači, postupak stečaja je obustavljen pre donošenja rešenja o otvaranju stečajnog postupka iz člana 84. stav 2. istog zakona, iz čega dalje proizilazi da nad organizacijom za osiguranje a.d. "P" nije ni otvoren postupak stečaja. Zato se nisu stekli uslovi iz člana 106, u vezi člana 99. stav 2. tačka 3. Zakona o osiguranju imovine i lica da se nastala šteta za tužioce naknadi iz sredstava Garantnog fonda. To ukazuje da je revidentov prigovor nedostatka pasivne legitimacije bio osnovan, i da je tužbeni zahtev prema njemu neosnovan.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 1443/2005 od 10. VI 2005)

STICANJE PRAVA NA ZATEZNU KAMATU U POSTUPKU PROTIVIZVRŠENJA

Poverilac iz postupka protivizvršenja stiće pravo da u posebnoj parnici zahteva isplatu zatezne kamate na neosnovano naplaćeni mu iznos od datuma kada je sudu podneo predlog za protivizvršenje, a ne od dana kada mu je dostavljena odluka o ukidanju izvršnog naslova po kome je izvršenje sprovedeno.

Iz obrazloženja:

Tužilac je rešenje Vrhovnog suda Srbije Pzz. br. 39/98 od 4. I 1998. godine, kojim je ukinuta pravosnažna presuda Privrednog suda u Nišu od 10. VII 1997. godine, na osnovu koje je sa žiro-računa tužioca tuženom skinut iznos dosuđen tom presudom, primio 21. I 1999. godine. Odredbom člana 55. stav 1. tačka 1. Zakona o izvršnom postupku propisano je da pošto je izvršenje već sprovedeno, dužnik

može sudu podneti predlog za protivizvršenje, zahtevajući da mu poverilac vrati ono što je izvršenjem dobio, ako je izvršna isprava pravosnažno ukinuta, preinačena, poništena ili stavljena van snage.

Saglasno citiranoj zakonskoj odredbi, danom dostavljanja rešenja Vrhovnog suda Srbije od 4. XI 1998. godine, kojim je ukinuta pravosnažna presuda Privrednog suda u Nišu od 10. VII 1997. godine, stekli su se uslovi da tužilac podnese sudu predlog za protivizvršenje, za povraćaj iznosa od 2.076.363,33 dinara, koji je prebačen na žiro-račun tuženog na ime glavnog duga i kamate u izvršnom postupku. Međutim, tužilac nije predlog za protivizvršenje podneo sudu odmah po dostavljanju rešenja Vrhovnog suda Srbije od 4. XI 1998. godine, već je postupak protivizvršenja pokrenuo tek 2000. godine i u postupku protivizvršenja, koji je trajao od 24. XI 2000. do 29. XI 2000. godine, sa žiro-računa tuženog skinut je iznos od 2.076.363,33 dinara. Odredbom člana 324. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da dužnik dolazi u docnju kad ne ispuní obavezu u roku određenom za ispunjenje, a u stavu 2. ove zakonske oderdbe propisano je da ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u docnju kada ga poverilac pozove da ispuní obavezu, usmeno ili pismeno, vansudskom opomenom ili započinjanjem nekog postupka čija je svrha da se postigne ispunjenje obaveze.

Postupak protivizvršenja nije postupak koji se obavezno sprovodi, već njegovo pokretanje zavisi od volje poverioca. Stoga u skladu sa citiranom odredbom Zakona o obligacionim odnosima dužnik u postupku protivizvršenja dolazi u docnju kada poverilac podnese predlog sudu za protivizvršenje. Od tog datuma poverilac ima pravo na isplatu zakonske zatezne kamate na iznos glavnog duga, koji je predmet protivizvršenja, pa do datuma okončanja postupka protivizvršenja. U pravnom prometu posledice vršenja pravnih radnji snosi lice koje ih preduzima. Međutim, i posledice nevršenja pravnih radnji snosi lice koje je moglo da ih preduzme, a nije ih preduzelo. Navršenje prava može ponekad dovesti i do gubitka tog prava. Takav je slučaj, npr. kod zastarelosti potraživanja, gde je pravna posledica nevršenja prava u određenom roku gubitak prava poverioca da naplati svoje potraživanje u sudskom postupku, ukoliko dužnik istakne prigovor zastarelosti potraživanja.

Dužnik snosi posledice dužničke docnje, a poverilac poverilačke docnje. Odredbom člana 325. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da poverilac dolazi u docnju ako bez osnovanog razloga odbije da primi ispunjenje ili ga svojim ponašanjem spreči. Pravna posledica poveriočeve docnje, shodno odredbi člana 326. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima je da od dana poveriočeve docnje prestaje teći kamata. Tužilac je postao poverilac u odnosu na tuženog danom dobijanja rešenja Vrhovnog suda Srbije od 4. XI 1998. godine, odnosno 21. I 1999. godine. Međutim, predlog za protivizvršenje podneo je tek 2000. godine, tako da je svojim ponašanjem sprečio tuženog kao dužnika da ispuní svoju obavezu, odnosno svojom krivicom u periodu od 21. I 1999. godine do podnošenja predloga za protivizvršenje nije koristio novčana sredstva koja su mu skinuta sa žiro-računa u izvršnom postupku. Od momenta podnošenja predloga sudu za protivizvršenje tuženi je postao nesavestan držalac tužiočevog novca, koji mu je prenet na žiro-račun na osnovu pravosnažne presude Privrednog suda u Nišu, te mu i u smislu člana 326. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima kamata na iznos glavnog duga pripada tek od momenta podnošenja predloga sudu za protivizvršenje.

(Rešenje Vrhovnog suda Srbije, Prev. 170/2004 od 7. IV 2005)